

2. Кобзар : зб. творів / Т. Шевченко. Харків :ВД «Школа», 2023. 352 с.
3. Лінгвістичні афоризми та образні вислови : посібн. для вчителів-словесників та студентів філолог. спеціальностей закладів вищої освіти / упорядн. Г. Одинцова, Ю. Одинцова. Тернопіль : Богдан, 2021. 168 с.
4. Лінгвокультурологічна та етнолінгвістична інтерпретація слова й тексту : хрестоматія / упорядники : Вавринюк Т. І., Колоїз Ж. В., Малюга Н. М., Шарманова Н. М. ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : КП ДВНЗ «КНУ», 2015. 221 с.
5. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. / В. М. Манакін. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
6. Огієнко І. Історія української літературної мови. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 326 с.
7. Словник синонімів української мови : понад 2500 синонім. гнізд / О. С. Вусик ; за ред. докт. філолог. наук, проф. А. М. Поповського. Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2019. 576 с.
8. Цимбалюк В. Мова як генетичний код народу : навч. посіб. для факульт. занять. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 176 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-75>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Хоружева Л. Є.

*старший викладач кафедри української та іноземних мов
Національний університет фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Юнак В. Г.

*старший викладач кафедри української та іноземних мов
Національний університет фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Під час навчання в українському закладі вищої освіти іноземних студентів викладачеві необхідно будувати педагогічне спілкування з урахуванням низки чинників, основним з яких є специфічний міжкультурний характер спілкування студентів з викладачем.

Особливе місце в побудові педагогічного міжкультурного спілкування відводиться початковому етапу навчання іноземних студентів, який є складним і неоднозначним періодом адаптації та соціалізації. До його особливостей слід віднести нове соціокультурне середовище, значні психологічні, емоційні та фізичні навантаження, інтенсивний характер навчання, фахову спрямованість навчання, значну навчальну зайнятість студентів, спадкоємність на горизонтальному та вертикальному рівні, тобто між предметами та між етапами; координація навчання між навчальними дисциплінами тощо.

Можна виокремити такі етапи адаптації:

- подолання мовного бар'єру;
- входження в студентське середовище;
- засвоєння основних норм інтернаціонального колективу;
- вироблення стилю поведінки;
- формування стійкого позитивного ставлення до своєї майбутньої професії.

Проблеми іноземних студентів на етапі адаптації пов'язані з новими вимогами української вищої школи, з їхнім статусом іноземця в Україні, з особливостями вікової психології, з їхніми національно-психологічними особливостями.

Міжкультурна комунікація іноземних студентів, особливо на етапі довузівської підготовки, формується в нерозривному зв'язку з їхньою адаптацією. Спілкування між викладачем та іноземними студентами як представниками різних культур може відбуватися в різних ситуаціях, бути успішним або, навпаки, призводити до культурного шоку. Умови успішної комунікації залежать від правильної побудови навчального процесу, якнайшвидшої навчальної, соціально-психологічної та інших видів адаптації, контакту студентів з викладачем, іншими студентами та людьми, що їх оточують, наявності навчальних матеріалів, забезпеченості факультетів для іноземних громадян грамотними фахівцями та багатьох інших необхідних складових [1].

На думку авторів, формування міжкультурної комунікації передбачає врахування трьох основних складових: етнопсихологічної (зумовленої ментальними особливостями національних культур), поведінкової (зумовленої національно-культурною специфікою комунікативної поведінки) та зумовленої власне національно-культурним мовним змістом. Тож викладачам доводиться розв'язувати питання і мовної підготовки студентів, і «вирівнювання» рівня знань іноземців, які приїхали з різних країн, і суворого «дозування» навчального матеріалу, і визначення балансу між навчальними дисциплінами на довузівському та наступних етапах.

Протягом першого навчального року іноземні студенти адаптуються до нових вимог української системи вищої освіти, а потім процес адаптації триває на старших курсах. Завдання викладачів у перший рік навчання – максимально наблизити рівень соціокультурного, особистісного та освітнього розвитку іноземних студентів до рівня українських першокурсників.

Основна частина іноземних студентів, які навчаються в Україні, погано обізнана про культуру спілкування, про український мовленнєвий етикет. Тому важливий елемент педагогічної діяльності – навчити їх міжкультурного та міжособистісного спілкування в нових умовах. Педагогічне спілкування реалізується в аудиторії, під час і після занять, у позанавчальний час. На заняттях спілкування викладача зі студентами будується за допомогою умовно-мовленнєвих ситуацій і нерідко має дещо умовний характер. Позааудиторна діяльність може бути більш різноманітною і природною. Чим успішнішою буде ця робота, тим швидше представники різних культур зможуть досягти взаєморозуміння.

Бажання іноземців прискорити процес входження в інший соціум з метою зменшення дистанції між власною культурою та культурою країни мови, що вивчається цілком зрозуміле. Але штучно прискорити цей процес неможливо. Неминуче виникнуть суперечності між учасниками комунікації, які належать до різних культур.

Треба пам'ятати, що не завжди труднощі, що виникають під час спілкування з людиною з іншої культури, є результатом культурних відмінностей. Завжди треба мати на увазі, що людина, з якою ми можемо зустрітись, перебуває в певній життєвій ситуації, а також її поведінка значною мірою обумовлена індивідуальними особливостями, які не обов'язково мають своє підґрунтя в культурі. Просто кожна людина є іншою [2].

У цей період дуже важливими є поведінка і позиція викладача, який має пам'ятати про неприпустимість тиску, повчальності. Йому необхідно проявити особливий такт, повністю виключивши нав'язливу пропаганду іншої культури. Головним у цей період є не пропаганда національного, не протиставлення, а зіставлення різних культур і утвердження думки, що культура зближує народи.

Низка дослідників серед позитивних чинників адаптації іноземних студентів називають ступінь товариськості, тобто кількість соціальних контактів іноземця. Динаміка педагогічного спілкування і, зрештою, успішної адаптації залежить від розвитку знань, умінь, навичок міжкультурного спілкування.

На початковому етапі навчання викладач для розвитку основ спілкування обов'язково має включати в уроки діалоги, рольові, імітаційно-моделювальні ігри, що враховують міжкультурні відмінності, а також заняття з мовленнєвого етикету. Усі ці види діяльності вчать студентів-

іноземців міжкультурного спілкування, допомагають подолати бар'єри спілкування. Педагог, який володіє технологією педагогічного спілкування, має налагодити контакт із групою студентів і з кожним студентом окремо.

У період академічної та соціально-психологічної адаптації іноземні студенти зазнають значних змін як особистості: вони стають членами студентського малого та великого колективу – від академічної групи до університету.

Заглиблення в українську національно-мовну картину світу переконливо демонструє пріоритетність в зманифестованій нею системі світовідношення та світорозуміння високих духовних почуттів, почуттів емпатії до людини, пробуджує та зміцнює упевненість в життєвих можливостях, у протистоянні стресам та тривожності [3].

У нових умовах навчання іноземних студентів викладач має прагнути використовувати всі можливі засоби емоційного та психологічного впливу для створення нормальної атмосфери в навчальній групі, уникати тиску та повчальності, а також авторитарного тону в спілкуванні з ними. Необхідна технологія навчання, спрямована на академічну, соціально-психологічну та соціокультурну адаптацію іноземних студентів, яка б сприяла успішному міжособистісному, міжкультурному та професійному спілкуванню.

При цьому техніка педагогічного спілкування має складатися з таких компонентів:

- - стиль поведінки викладача, який називають «інтегративним»;
- - навчання комунікативних умінь;
- - оцінка емоційного стану викладача та студентів;
- - уміння впоратися зі стресом і навчання цього студентів;
- - формування позитивних міжособистісних стосунків зі студентами;
- - уміння стримувати почуття й емоції та допомога студентам у подоланні страху, невпевненості;
- - правильна постановка голосу, керування мімікою й жестами;
- - стиль спілкування.

Викладачеві, який працює з іноземцями, необхідні такі якості, як комунікабельність, уміння впоратися зі стресом, уміння долати психологічні бар'єри у спілкуванні, володіння спеціальними техніками спілкування.

Отже, соціально-психологічна адаптація та вторинна соціалізація іноземних студентів на підготовчому та подальших етапах навчання сприяє правильній організації педагогічного спілкування і впливає на всі сторони життя іноземних студентів в Україні, формуючи основи міжкультурного спілкування.

Педагогічними умовами формування міжкультурного спілкування, насамперед на підготовчому етапі навчання іноземних студентів, є:

- психолого-педагогічна підготовка викладачів для розвитку в іноземних студентів навичок і вмінь міжкультурної комунікації;
- добір навчального країнознавчого, культурознавчого та краснзнавчого мовленнєвого матеріалу;
- використання соціально-рольових ігор на заняттях та в позанавчальний час;
- широке використання позааудиторних форм роботи;
- певні якості особистості викладача в іноземній аудиторії.

Можливість педагогічного спілкування викладача та іноземних студентів складається під час їхньої педагогічної взаємодії. Ми розуміємо цю взаємодію насамперед як освітній і виховний процес, спрямований на розвиток особистості іноземного студента. Педагогічне спілкування не можна зводити лише до комунікації, це ще й складна система взаємовідносин між двома сторонами, які представляють різні культури, вік, стать, спосіб життя тощо. Можна сказати, що ці дві сторони взаємно впливають одна на одну в процесі міжкультурного педагогічного спілкування.

Таким чином, педагогічне спілкування викладача та іноземних студентів – не тільки обмін навчальною інформацією, а й взаємодія педагога та студентів, спрямована на освіту, виховання та розвиток студентів-іноземців. У ньому містяться резерви вдосконалення навчально-виховного процесу та розвитку основ міжкультурної компетентності іноземців. При цьому між іноземним студентом і викладачем вишу існують суб'єктно-суб'єктні стосунки, і іноземний студент є самостійним рівноправним суб'єктом.

Отже, педагогічне спілкування в іноземній аудиторії – специфічна форма взаємодії суб'єктів міжкультурного спілкування викладача і студента. Воно формується на основі володіння викладачем спеціальною технологією спілкування, залежить від його педагогічної майстерності та спрямоване на освіту, виховання і розвиток іноземного студента. У ньому містяться резерви вдосконалення навчально-виховного процесу та розвитку основ міжкультурної компетентності як студента, так і викладача.

Література:

1. Лаппо В.В. Теорія і методика виховання : навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 384 с.
2. Культурні відмінності та культурний шок. Безпечний притулок. 01.07.2020. Режим доступу: <https://migranciwielokopolska.caritas.pl/uk/01-07-2020/>

3. Мовна свідомість як ментальнісно-терапевтичний феномен: філософсько-наукові виміри. <https://nubip.edu.ua/node/139760>

4. Радул С. Г., Радул І. Г. Концептуальні основи діалогу культур в європейському освітньому просторі. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Т. 2. 2022. С. 87–90.

5. Полянська К. С. Роль позааудиторної роботи іноземних студентів у формуванні культури міжнаціонального спілкування. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. Кропивницький : Центрально-український державний університет імені Володимира Винниченка, 2024. Вип. 215. С. 239–245.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-76>

TRAINING CONFERENCE INTERPRETERS AS A STRATEGIC COMPONENT OF UKRAINE'S POST-WAR LINGUISTIC REVIVAL

Shkvorchenko N. M.

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Head of Romance and Germanic Languages
and Foreign Language Teaching Department
International Humanitarian University
Odesa, Ukraine*

The war in Ukraine has inflicted profound damage not only on the country's physical infrastructure but also on its sociocultural and linguistic landscape. As Ukraine moves toward recovery, the role of language and communication in national reconstruction becomes increasingly vital. In this context, the training of professional conference interpreters emerges as a strategic priority, serving both as a practical necessity for international cooperation and as a symbolic assertion of Ukraine's cultural and linguistic sovereignty.

Conference interpreters act as linguistic mediators in high-stakes settings – diplomatic negotiations, international aid coordination, legal processes, and global academic forums. Their work ensures that Ukraine maintains a strong and coherent voice in international discourse, particularly as the country deepens its integration into European and global institutions. Furthermore, the development of interpreter training programs reflects broader philological concerns, including language policy, identity reconstruction, and the